

هدایت تحصیلی و شغلی

به‌کارگیری مفاهیم و محتوای کتاب‌های غیردرسی در تدریس

یکی از راهکارهای ترغیب مطالعه کتاب‌های غیردرسی، استفاده از مفاهیم و محتوای آن‌ها در تدریس و آموزش مطالب کتاب‌های درسی است. در سال‌های اخیر، برخی مدرسه‌های خاص برای غنی‌سازی آموزش دانش‌آموزان، مفاهیم کتاب‌های درسی پایه‌های بالاتر را به دانش‌آموزان آموزش می‌دهند، یا با استفاده از کتاب‌های کار و کمک‌درسی، به پرآموزی و تمرین بیش از حد مطالب درسی می‌پردازند. در حالی که شایسته است همان مفاهیم کتاب‌های درسی، اما به‌شکل کامل‌تر و جامع‌تر، از طریق کتاب‌های غیردرسی، همسان با کتاب‌های درسی، برای دانش‌آموزان آموزش داده شود و با ارجاع دانش‌آموزان به کتاب‌های غیردرسی، انگیزه مطالعه، پژوهش و جست‌وجوگری در وجود دانش‌آموزان تقویت شود.

مطالعه مشارکتی

مشارکت و همراهی در مطالعه برای دانش‌آموزانی که انگیزه مطالعه چندانی ندارند می‌تواند بسیار مفید باشد. معلمان در کلاس درس، به‌ویژه در دوره‌های ابتدایی، می‌توانند زمان‌هایی را به‌عنوان زمان مطالعه غیردرسی یا زنگ کتابخانه در کلاس درس در نظر بگیرند و در این زمان همه در کنار هم به مطالعه کتاب‌های غیردرسی بپردازند.

معرفی کتاب

یکی از فن‌های افزایش انگیزه برای مطالعه کتاب، معرفی

کتاب‌های خوب به دانش‌آموزان است. شایسته است به‌صورت فرهنگی معرفی کتاب برای دانش‌آموزان صورت بگیرد و بهتر است این معرفی را خود دانش‌آموزان انجام دهند تا هم دانش‌آموزان از یکدیگر الگو بگیرند و هم این کار به‌عنوان فعالیتی دانش‌آموزی معرفی و تبیین شود.

تشکیل گروه‌های کتاب‌خوان حرفه‌ای در کلاس درس یا مدرسه

یکی از راهکارهای مفید برای گسترش فرهنگ مطالعه، تشکیل گروه و باشگاه کتاب‌خوانان حرفه‌ای در کلاس یا مدرسه است. افراد عضو گروه، هنگامی که مطالعه یک کتاب را شروع کرده یا آن را به پایان می‌برند، در گروه‌های مجازی یا واقعی اعلام می‌کنند.

روزنامه دیواری کتاب یا کتاب‌نامه

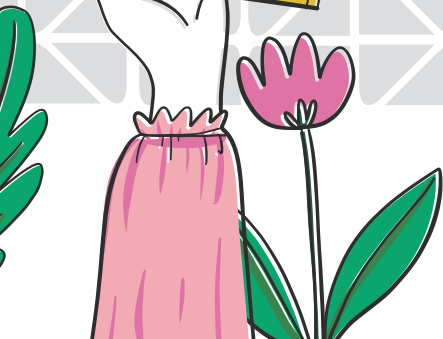
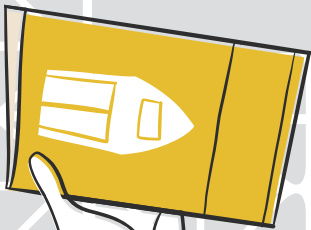
یکی از شیوه‌های جذاب برای کودکان و نوجوانان، طراحی و تهیه روزنامه دیواری است. روزنامه دیواری را گروه‌های دانش‌آموزی در زمینه‌های گوناگون طراحی می‌کنند. می‌توان از سبک روزنامه دیواری برای معرفی یا حتی خلاصه کردن کتاب نیز اقدام کرد. مثلاً کتاب‌های کم‌حجم را به‌طور خلاصه یا کامل، در قالب یک روزنامه دیواری در معرض دید کودکان و نوجوان قرار داد تا آنان بتوانند در اوقات فراغت یا زنگ تفریح به مطالعه بپردازند. یا در یک روزنامه دیواری به توضیح، معرفی و حتی نقد و تحلیل یک یا چند کتاب پرداخت.

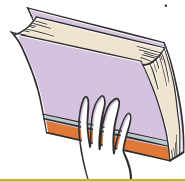
مطالعه کتاب‌های غیردرسی روحیه پژوهش و تحقیق را در دانش‌آموزان افزایش می‌دهد و کودکان و نوجوانان را به افرادی مبدل می‌کند که به جای دنباله‌روی، پیروی کورکورانه، تماشاگری و تماشاچی‌بودن، رخوت و تسلیم، با تکیه بر توانمندی خویشتن، آگاهانه در جست‌وجوی بهترین سبک زندگی و حل مسائل خویش باشند. در شرایط کنونی، دانش‌آموزان در روزهای فراغت خویش، انگیزه اندکی برای مطالعه و خواندن کتاب‌های غیردرسی دارند و با غلبه روحیه تسلیم، صرفاً تماشاگر، دنباله‌رو و گرفتار فناوری‌های نوین شده‌اند. با توجه به ضرورت مسئله، در اینجا تعدادی راهکار کاربردی و کوتاه برای کمک به معلمان و دانش‌آموزان به‌منظور گسترش فرهنگ مطالعه و کتاب‌خوانی و کاهش چنین معضلاتی ارائه شده است.

کتاب‌خوان شویم

دکتر مرتضی فاضل

دکترای مشاوره و مدرس استعداد و خلاقیت

● به کارگیری کتاب‌های تلفیقی

هنگامی که انگیزه مطالعه کودکان و نوجوانان اندک است، استفاده از کتاب‌های تلفیقی موجب می‌شود کودکان نسبت به مطالعه رغبت پیدا کنند. یکی از انواع کتاب‌های تلفیقی، استفاده از کتاب‌های دارای فعالیت عملی و تلفیق مطالعه و فعالیت‌های عملی و دست‌ورزانه است. چنین فعالیت‌هایی موجب افزایش توجه و تمرکز و کاهش خستگی کودکان و نوجوانان می‌شوند.

● پخش فیلم، مجموعه (سریال) و پویانمایی (انیمیشن) شاهکارهای ادبی، همراه با مطالعه کتاب

یکی از راهکارهای انگیزه‌بخشی به مطالعه، معرفی و استفاده از کتاب‌ها همراه با پخش فیلم آن‌هاست. وقتی کودکان چنین آثاری را به صورت تصویری مشاهده می‌کنند و لذت می‌برند، ممکن است تمایل بیشتری داشته باشند که زیبایی‌ها و لذت‌های نوشتاری و کلامی چنین آثاری را نیز درک کنند. کتاب‌های داستانی مانند «پینوکیو، بینوایان، هایدی، ماجراهای هاکلبری فین، انا شرلی، بالنگ دراز، آرزوهای بزرگ، الیور توئیست، مجموعه کتاب‌های ژول ورن و رولدالدال» کتاب‌هایی هستند که فیلم‌ها و پویانمایی‌های آن‌ها تهیه شده‌اند و کودکان زیادی آن‌ها را دیده‌اند و حس خوبی نسبت به تماشای آن‌ها داشته‌اند.

● گفت‌وگو و بحث در مورد کتاب‌های مطالعاتی کودکان

یکی از فن‌های خوب برای افزایش انگیزه مطالعه کتاب، گفت‌وگو و بحث در مورد کتاب‌های مطالعه‌شده است. البته بهتر است علاوه بر بحث‌های علمی و ادبی، بحث‌های عاطفی و هیجانی نیز مورد توجه قرار گیرند و کودکان احساسات و عواطف خویش را نسبت به محتوای داستان و شخصیت‌های آن‌ها ابراز کنند. هرچقدر کودکان در مورد کتاب‌های خوانده‌شده گفت‌وگو کنند، هم لذت بیشتری می‌برند و هم عمق و میزان یادگیری و بهره‌وری آنان از مطالعه بیشتر می‌شود.

● تهیه خلاصه کتاب‌ها

یکی دیگر از روش‌های انگیزه‌بخشی دانش‌آموزان به مطالعه، خلاصه‌سازی و تهیه خلاصه کتاب‌های مطالعه‌شده توسط کودکان است. خلاصه‌سازی کتاب کمک می‌کند کودکان بار دیگر محتوای کتاب را در ذهن خود مرور و بخش‌های مهم و تأثیرگذار آن را انتخاب و بیان کنند.

● استفاده از کتاب‌های صوتی یا تولید کتاب‌های صوتی

کتاب‌های صوتی سال‌هاست مورد استفاده قرار گرفته‌اند و در گسترش فرهنگ کتاب‌خوانی بین عموم مردم نقش مهمی دارند. افراد در سنین متفاوت می‌توانند با گوش دادن چندباره این کتاب‌ها آموزش و یادگیری خوبی داشته باشند. اما آنچه در افزایش انگیزه مطالعه کودکان و نوجوانان نقش مهمی دارد، بازتولید کتاب‌های

صوتی با صدای خود آنان است. در کلاس‌های درس می‌توان با تهیه کتاب‌های صوتی با صدای خود کودکان، علاوه بر بهبود استعداد کلامی آنان، به ایجاد کتابخانه‌های صوتی و گسترش فرهنگ مطالعه و کتاب‌خوانی کمک کرد.

● بازآفرینی داستان و داستان‌نویسی

یکی از فن‌هایی که موجب انگیزه کودکان و نوجوانان به مطالعه می‌شود، نوشتن داستان یا بازنویسی و بازآفرینی داستان‌های خوانده‌شده است. معلمان می‌توانند در کلاس درس از دانش‌آموزان بخواهند داستان‌های ارزنده زبان فارسی یا شاهکارهای ادبی را بازنویسی و بازآفرینی کنند. در بازآفرینی داستان، با تغییر در زبان داستان، سبک روایت، شخصیت‌های داستان، اضافه و کم کردن اتفاقات داستان، پایان‌بندی و خلاصه‌سازی داستان، خلاقیت و استعداد کلامی دانش‌آموزان رشد و پرورش می‌یابد و آنان احساس می‌کنند می‌توانند نویسنده و داستان‌نویس باشند. به‌ویژه، هنگامی که یک داستان واحد را افراد متفاوتی بازنویسی می‌کنند، شنیدن بازنویسی‌های گوناگون، خلاقیت، انعطاف‌پذیری و تنوع‌اندیشه را در کودکان افزایش می‌دهد. در بازآفرینی می‌توان با طرح سؤالاتی نظیر «اگر به جای پینوکیو بودید چه می‌کردید، یا اگر به جای هوشنگ مرادی کرمانی بودید، قصه‌های مجید را چگونه می‌نوشتید»، دانش‌آموزان را به نوشتن و بازآفرینی ترغیب کرد. لازم به ذکر است، یکی از زیباترین و ارزنده‌ترین بازآفرینی‌های ادب فارسی، بازآفرینی مجموعه هشت‌جلدی قصه‌های خوب برای بچه‌های خوب از داستان‌های شاهکار ادب فارسی است که پدر ادبیات کودک ایران، مرحوم مهدی آذرپزدی، نگاشته است.

● تلفیق مطالعه کتاب با نمایشنامه‌خوانی (سناریوخوانی) و نمایش

یکی از راه‌های جذاب برای انگیزه‌بخشی به کودکان برای مطالعه، تبدیل کتاب به داستانی نمایشی و اجرای نمایش در کلاس درس است. همچنین، خوانش کتاب به شکل نمایشنامه، شیوه دیگری برای این کار است. در این سبک از کتاب‌خوانی، لحن گفتار شخصیت‌های داستان به صورت متفاوت بیان می‌شود تا برای دانش‌آموزانی که شنونده هستند، جذابیت بیشتری داشته باشد. همچنین، می‌توان گفت‌وگوی تعدادی از شخصیت‌های داستان را بر عهده دانش‌آموزان قرار داد تا هم روحیه مشارکت و تعامل در آن‌ها تقویت و هم خلاقیت، یادگیری و نشاط بیشتری برایشان فراهم شود.

● برگزاری مسابقه‌های کتاب‌خوانی

یکی دیگر از شیوه‌های گسترش فرهنگ مطالعه و کتاب‌خوانی، برگزاری مسابقه کتاب‌خوانی بین کودکان است. در این مسابقه‌ها معلمان می‌توانند مسابقه را در قالب‌های گوناگون تصویرسازی کتاب، تهیه کتاب‌های صوتی، خلاصه‌سازی، مستندسازی از یک کتاب، اجرای نمایشی کتاب، داستان‌نویسی، و نقد و تحلیل داستان برگزار کنند.

